

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

«Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»

В. В. КИЗИЛОВА

***Методичні рекомендації до організації
роботи над освітнім компонентом
«Дитяча література з основами
літературної освіти»***

Полтава

2025

УДК 82-93+373.3(075.8)

Рецензенти:

Бойко М., доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Мордовцева Н., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ННІПП
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 9 від 31.03.2025 р.)

Кизилова В. В.

Методичні рекомендації до організації роботи над освітнім компонентом «Дитяча література з основами літературної освіти» / В. В. Кизилова; Держ. закл. «Луган. нац. у-т імені Тараса Шевченка», 2025. 65 с.

Методичні рекомендації укладено відповідно до робочої програми освітнього компонента «Дитяча література з основами літературної освіти» освітньої програми підготовки бакалаврів зі спеціальності А 3 «Початкова освіта». У них викладено основний зміст курсу, визначено компетентності, якими повинен оволодіти здобувач освіти у процесі його вивчення. Практична частина може бути використана при роботі зі здобувачами освіти денного й заочного відділення, в організації самостійної роботи. Рекомендації допоможуть викладачу об'єктивно оцінити рівень підготовки здобувачів освіти.

ПЕРЕДМОВА

Сучасні трансформаційні процеси в освітньому просторі України актуалізують потребу у підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних реалізовувати завдання Нової української школи, забезпечувати розвиток особистості молодшого школяра та формування в нього ключових і предметних компетентностей. У цьому контексті особливого значення набуває освітній компонент *«Дитяча література з основами літературної освіти»*, що є невід'ємним складником фахової підготовки бакалаврів спеціальності А 3 *«Початкова освіта»*.

Зміст зазначеного курсу спрямований на формування у здобувачів вищої освіти глибоких знань про історію та сучасний стан розвитку дитячої літератури, її жанрово-стильове розмаїття, провідних авторів і художні твори, які складають основу дитячого читання. Вивчення літератури для дітей поєднується із засвоєнням теоретичних положень та методичних орієнтирів, необхідних для організації процесу літературної освіти молодших школярів. У такий спосіб забезпечується інтеграція філологічної та методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, що відповідає сучасним вимогам до педагогічної професії.

Методичні рекомендації мають на меті надати студентам чіткі орієнтири для успішного опанування навчального матеріалу, організації як аудиторної, так і самостійної роботи, вироблення вмінь аналізувати дитячий художній твір, добирати тексти відповідно до вікових та пізнавальних особливостей молодших школярів, застосовувати ефективні методи і прийоми формування читацької компетентності. Особлива увага приділяється питанням формування емоційно-ціннісного ставлення до художнього слова, розвитку мовлення й творчих здібностей дітей засобами літератури.

Рекомендації підготовлено з урахуванням положень Державного стандарту початкової освіти, освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності А 3 «Початкова освіта» Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», робочої програми освітнього компонента.

Матеріали можуть бути використані не лише здобувачами у процесі навчання, а й викладачами закладів вищої освіти, що забезпечують підготовку майбутніх педагогів, а також усіма, хто цікавиться питаннями дитячої літератури та літературної освіти в початковій школі.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА З ОСНОВАМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ»

Мета ОК: дати здобувачеві вищої освіти базові уявлення про загальні властивості літератури як мистецтва слова, про закони побудови художнього твору; на основі творів літератури для дітей розкрити її історію та закономірності розвитку; отримати цілісне уявлення про дитячу літературу як самостійне явище, що відображає загальні тенденції розвитку вітчизняної та світової культури, літератури, педагогічної думки. Монографічно вивчити творчість видатних письменників, які посіли чільне місце в історії літератури для дітей та юнацтва. Виробити навички аналітичного підходу до художнього тексту, що має своїм адресатом дитину чи підлітка.

Завдання:

- сприяти засвоєнню основних етапів розвитку дитячої літератури в контексті літературного процесу; змісту, структури, художніх особливостей творів для дітей;
- усвідомити теоретико-літературні положення з дисципліни;
- осмислити жанровий розвиток літератури для дітей та юнацтва;
- формувати у студентів уміння сприймати літературний твір для дітей як явище мистецтва слова;
- монографічно вивчити творчість видатних письменників, які посіли чільне місце в історії літератури для дітей та юнацтва;
- виробити навички аналітичного підходу до художнього тексту, що має своїм адресатом дитину чи підлітка;
- розвивати творчі та комунікативні здібності студентів, їхнє самостійне мислення.

Відповідно до Освітньої програми «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А3 Початкова освіта галузі знань А Освіта, яка розроблена згідно з вимогами Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказ МОН від 23.03.2021 р. № 357) з урахуванням змін, затверджених наказами МОН України від 28.05.2021 р. № 593 і від 13.06.24 р. № 842, професійному стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Наказ МОН України від 29.08.2024 р. № 1225) і затверджена Вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (Протокол № 11, від 30.05.2025).

Освітній компонент орієнтовано на формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 4. Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами освіти в освітньому процесі.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; використання цифрових технологій в освітньому процесі.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність до толерантного й послідовного втілення українських культурно-національних цінностей як світоглядної основи виховання молодого покоління під час освітнього процесу, позанавчальній діяльності й повсякденному житті.

ЗК 12. Здатність дотримуватися правил академічної доброчесності в освітньому процесі.

Спеціальні (фахові) компетентності):

СК 1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами усно й письмово в усіх сферах життя, формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння й навички здобувачів освіти; виявляти мовну стійкість і відповідальність у дотриманні мовного законодавства.

СК 3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК 6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК 7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методик педагогічного прогнозування, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК 9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК 10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

Освітній компонент орієнтовано на формування таких програмних результатів: **ПРН1, ПРН2, ПРН5, ПРН6, ПРН7, ПРН10, ПРН15.**

ПРН 1. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; мотивувати учнів до спілкування українською мовою в позанавчальній діяльності й повсякденному житті.

ПРН 2. Застосовувати прийоми й методи збагачення мовлення здобувачів освіти для висловлювання ними думок, почуттів і ставлень у міжособистісній взаємодії, сприяння мовленнєвій творчості здобувачів освіти.

ПРН 5. Спілкуватися з професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПРН 6. Організувати освітній процес з використанням цифрових технологій і технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички вільного й безпечного використання цифрових технологій і сервісів, зокрема сучасних програмних продуктів і штучного інтелекту.

ПРН 7. Інтегрувати й використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і

здоров'язберезувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПРН 10. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості, національно-культурних ціннісних орієнтацій та вимог нормативних документів початкової школи; формулювати цілі освітнього процесу на основі прогностичних методів планування.

ПРН 15. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

У процесі опанування ОК здобувач освіти повинен виробити здатність до застосування професійно профільованих літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу літературного читання; знати специфіку, функції літератури для дітей; базові категорії літературознавства; специфічні риси фольклорних творів для дітей у порівнянні з художньою літературою; основні етапи й закономірності розвитку української літератури для дітей та юнацтва; творчість провідних українських дитячих письменників;

вміти осмислювати літературу для дітей та юнацтва як полісистему, розуміти її еволюційний шлях; оперувати базовими категоріями літературознавства під час філологічного аналізу текстів різних родів, жанрів і стилів; здатність інтерпретувати й зіставляти літературні явища, використовувати різні методи аналізу художніх текстів оцінювати зміст фольклорних і художніх творів для дітей; застосовувати літературний матеріал з метою навчання якісного читання, формування високодуховної, національно свідомої особистості, володіти навичками нормативного літературного мовлення.

ЗМІСТ КУРСУ

Вступ. Літературознавство як наука. Література як мистецтво слова. Предмет і структура літературознавства. Зв'язок літературознавства з іншими гуманітарними науками. Оглядова характеристика історії, теорії літератури, літературної критики, допоміжних літературознавчих дисциплін. Специфіка літератури як виду мистецтва.

Поняття «дитяча література» та джерела її формування. Сучасне поняття про дитячу літературу, рівні його розуміння. Наукова класифікація дитячої літератури (творчість дітей; література, створена письменниками спеціально для дітей; твори поліфункціональні, що мають кілька інтерпретаційних рівнів; дитячий фольклор). Жанрово-видова класифікація дитячої літератури. Практична класифікація дитячої літератури. Специфіка дитячої літератури. Художні критерії дитячої літератури. Функції дитячої літератури як мистецтва слова.

Усна народна творчість у колі дитячого читання. Ознаки фольклору. Класифікація. Жанри. Колискові пісні. Забавлянки. Позаігрові пісенні та віршовані твори дитячого репертуару. Народна казка: жанрові ознаки, художні особливості, тематичні групи. Легенда. Переказ. Сучасний дитячий фольклор. Міф у дитячому читанні.

Казка як жанр усної народної творчості й художньої словесності. Загальна характеристика казки як жанру. Причини схожості сюжетів народних казок. Класифікація народних казок. Історія становлення й розвитку літературної казки. Спільні й відмінні риси народної й літературної казки. Класифікація літературної казки.

Динаміка української літературної казки.

Функціонально-тематичні групи казок. Тенденції розвитку авторської казки у XIX, XX, на межі XX – XXI століть. Повість-казка. Синтетичні жанрові форми: казка-байка, казка-легенда, казка-новела, казка-притча і їх вияв у творчості українських письменників.

Зародження й формування української дитячої літератури. Основи теорії літератури. Григорій Сковорода. Байки. Філософські трактати письменника. Аналіз художнього твору. Роди і види літератури. Жанрова система. Тема та ідея твору. Образ головного героя. Мова художнього твору. Мова автора.

Українська література для дітей XIX століття. Літературно-мистецькі напрями й течії I пол. XIX, II пол. XIX століття. Виникнення теорії і критики літератури для дітей. Дитяча періодика. Навчальна й пізнавальна література для дітей.

Тарас Шевченко. Твори письменника у дитячому читанні (пейзажна, автобіографічна лірика). Внесок письменника в розвиток освіти в Україні («Буквар південноруський»).

Пантелеймон Куліш. Педагогічна діяльність письменника (читанка «Граматка»). Твори на історичну тематику в дитячому читанні («Орися»). Казки письменника («Півпівника» та ін.).

Марко Вовчок. Внесок письменниці в розвиток жанру літературної казки («Кармелюк», «Дев'ять братів та десята сестриця Галя», «Ведмідь»). Перекладацька діяльність Марка Вовчка. Твори для дітей французькою мовою.

Леонід Глібов. Поезії для дітей. Фольклорні традиції віршованих творів. Новаторство письменника в жанрі загадки. Акрівірші Леоніда Глібова.

Степан Руданський. Співомовки.

Література для дітей та юнацтва кінця XIX – початку XX століття.

Іван Франко. Внесок письменника в розвиток жанру літературної казки. своєрідність збірки «Коли ще звіри говорили». Мала проза Івана Франка. Автобіографічні мотиви. Теоретико-літературні праці письменника в галузі дитячої літератури.

Борис Грінченко. Письменницька й педагогічна діяльність. Історична тема у творчості для дітей («Олеся»). Тема школи у творчому доробку письменника («Украла», «Дзвоник»).

Олена Пчілка. Літературна й видавнича діяльність. Жанрова своєрідність творчості (байки, поезії, казки, оповідання для дітей).

Михайло Коцюбинський. Сильова своєрідність творчості. Особливості показу індивідуальних характерів дітей («Харитя», «Маленький грішник»). Психологізм у зображенні героїв («Ялинка»).

Леся Українка. Поезії для дітей (цикл «В дитячому крузі»). Внесок письменниці в розвиток жанру літературної казки («Метелик», «Лелія», «Біда навчить»).

Олександр Олесь. Поезії (зб. «Все навколо зеленіє»). Особливість пейзажної лірики. Казки. Своєрідність творчої манери письменника.

Володимир Винниченко. «Намисто» як літературний цикл. Внутрішній світ героїв оповідань «Федько-халамидник», «Кумедія з Костем». Особливості поезики В.Винниченка – дитячого автора.

Література для дітей XX століття. Огляд. Основні тенденції становлення й розвитку «радянської» літератури для дітей та юнацтва. Дискусії про дитячу літературу. Дитячі журнали. Своєрідність літератури для дітей 20-30рр. Література

40-50 років. Дитяча література 60-80 років. Новітня дитяча література. Дитяча періодика.

Внесок письменників-шістдесятників у розвиток літератури для і про дітей. Творчість *В. Близнеця* для дітей. Жанрово-стильова специфіка. Провідні мотиви. *Є. Гуцало*. Тематика і проблематика творчості для і про дітей. *Гр. Тютюнник*. Твори для і про дітей і підлітків. Оригінальність творчої манери. *М. Вінграновський*. Гуманістична спрямованість творчості, морально-етичні проблеми.

Поезія ХХ століття у колі дитячого читання.

Михайло Стельмах. Поезії для дітей (зб. «Журавель», «Колосок до колоска», «У сестрички дві косички» та ін.).

Ліна Костенко. Художня майстерність письменниці у збірці «Бузиновий цар».

Своєрідність моделювання казкового світу у поетичних творах *І. Жиленко* для дітей.

Василь Симоненко. Філософське підґрунтя поезій «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти – людина?». Літературна поетична казка *В.Симоненка* («Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», «Казка про дурила»). Сатиричний, алегоричний зміст.

Дмитро Білоус. Твори для дітей («Упертий Гриць», «Пташині голоси», «Лікарня в зоопарку», «Сад на Лисій горі», «Гриць Гачок» та ін.). Своєрідність збірок «Диво калинове», «Чари барвінкові», «За Україну молюся».

Платон Воронько. Поетичні літературні казки письменника («Цап-забіяка», «Казка про горобця-лобурця», «Казка про сніжинку-краплинку» та ін.). Гумористичні віршовані оповідання письменника.

Українська еміграційна література для дітей.

Катерина Перелісна. Поезії для дітей. Казки.

Роман Завадович. Твори для дітей на історичну тематику («Маруся Богуславка»). Внесок письменника в розвиток пригодницької літератури для дітей.

Спиридон Черкасенко. Внесок письменника в розвиток анімалістичної літератури для дітей. поезії. Оповідання.

Віра Вовк. Внесок письменниці в розвиток жанру літературної казки

Ольга Мак. Жанрова своєрідність творчості. Легенди й казки письменниці у дитячому читанні. Розвиток історичної тематики.

Іван Багрянний. Поетичні казки для дітей. Оригінальність стилю письменника.

Тема природи у літературі для дітей та юнацтва.

Анімалістичні казки Оксани Іваненко (на прикладі збірки «Лісові казки»). Світ природи в казках Валерія Шевчука, Віктора Близнеця. Особливості розкриття природознавчої теми в поетичних творах (на прикладі творів Т. Шевченка, Лесі Українки, Ліни Костенко). Природа й людина в реалістичних творах (на прикладі творів Миколи Вінграновського, Євгена Гуцала). Тема змін пір року у творах для дітей (Вал. Шевчук «Чотири сестри», В. Сухомлинський «Як починається осінь», М. Пономаренко «Сукня для весни» та ін.).

Тема школи в українській літературі для дітей і про дітей. Вхідження теми школи в коло дитячого читання. І. Франко, Б. Грінченко. Тема школи в автобіографічних повістях А. Дімарова, Гр. Тютюнника, В. Близнеця. Внесок Ніни Бічуї в розвиток «шкільної» теми. Психологізм у зображенні героїв твору. Пригодницько-шкільні твори В. Нестайка, Я. Стельмаха.

Історичні твори в літературі для дітей та юнацтва.

Жанрова специфіка історичної прози. Жанрові різновиди історичної прози. Твори на історичну тематику в колі дитячого читання. Історико-реалістична, історико-біографічна, пригодницько-історична проза для дітей та юнацтва.

Автобіографічна проза у колі дитячого читання.

Михайло Стельмах (дилогія «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір»). Григорій Тютюнник. Автобіографічні повісті «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу». Антимілітарна спрямованість творчості. Анатолій Дімаров. Дитинство у творчих підходах письменника. «На коні і під конем» як зразок автобіографічної повісті.

Специфіка пригодницької літератури.

Загальна характеристика пригодницької літератури. Історія питання. Жанрові ознаки пригодницької літератури. Жанрова диференціація пригодницької прози. Ярослав Стельмах. Пригодницькі повісті «Найкращий намет», «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера». Анатолій Костецький. Пригодницькі повісті письменника «Все – як насправді», «Хочу літати!», «Суперклея Христофора Тюлькіна, або „Вас викрито – здавайтесь!“», «Мінімакс – кишеньковий дракон, або День без батьків». Спорідненість із творчою манерою В.Нестайка.

Фантастичні твори в літературі для дітей та юнацтва.

Теоретичні проблеми фантастичної літератури. Твори раціональної фантастики в українській літературі для дітей та юнацтва. Внесок А. Дімарова, К. Ковальської в розвиток пригодницько-фантастичної прози для дітей та юнацтва. Фентезі в літературі для дітей та юнацтва. Жанрова характеристика фентезі. Фентезі у світовій літературі. Становлення й розвиток фентезі в Україні. Творчість Галини Пагутяк.

Детектив у літературі для дітей та юнацтва.

Жанрова специфіка детективу. Зародження й розвиток детективу в Україні і світі. Жанрові модифікації детективу в українській літературі для дітей та юнацтва.

Українська література для дітей кінця ХХ – початку ХХІ ст. Загальні тенденції розвитку. Дитяча періодика. *Емма Андіївська*. Казки-притчі письменниці («Казка про Яя», «Казка про говорющу рибу», «Казка про двох пальців» та ін.). Філософська проблематика творів. *Валерій Шевчук*. Збірка казок для дітей «Панна квітів. Казки моїх дочок». Філософська спрямованість. Фольклорні традиції. Особливості стилю письменника.

Новітня українська література для дітей. Розвиток авторської казки на початку ХХІ століття. Творчість Зірки Мензатюк. Пригодницька проза. Творчість Галини Малик, Івана Андрусика, Лесі Ворониної, В. Рутківського. Реалістична проза для підлітково-юнацької аудиторії. Сергій Гридін, Дзвінка Матіяш, Валентин Бердт. «Міксові» жанрові утворення (на прикладі творчості Зірки Мензатюк, В. Бердта, А. Бачинського та ін.). Новітня поезія для дітей (В. Голобородько, Мар'яна Савка та ін.).

Зарубіжна література для дітей

Французька література для дітей. Загальний огляд розвитку французької літератури для дітей. Казки Шарля Перро. Аналіз збірки «Казки моєї матері Гусині». Творчість письменників Франції у колі дитячого читання (Жорж Санд, В. Гюго, Жуль Верн, Антуан де Сент-Екзюпері).

Німецька література для дітей. Творчість Якоба та Вільгельма Грімм. Тематика і розмаїття сюжетів збірки «Дитячі

та сімейні казки». Ернст Теодор Амадей Гофман і дитяча література. Фантастичні казки «Чуже дитя» та "Лускунчик і Мишачий король" Гофмана.

Англійська література для дітей. Льюїс Керролл і дитяча література. Своєрідність відображення реального світу у казкових повістях «Аліса в Країні Чудес» та «Аліса в Задзеркаллі». Англійський пригодницький роман і творчість Р. Л. Стівенсона. Казки Р. Кіплінга, А. Мілна, Д. М. Баррі. Розвиток жанру фентезі у англійській літературі для дітей.

Творчість скандинавських письменників для дітей: Ганс Христіан Андерсен, Сельма Лягерлеф, Астрід Ліндгрєн. Життєвий шлях Ганса Христіана Андерсена. Романтичні риси та джерела казок Андерсена. «Кресало», «Дюймовочка», «Нове вбрання короля», «Стійкий олов'яний солдатик», «Свинопас», «Гидке каченя», «Принцеса на горошині», «Снігова королева», «Дикі лебеді» та інших. Проза для дітей Сельми Лягерлеф. «Чарівна мандрівка Нільса з дикими гусьми»: сюжет, образи. Астрід Ліндгрєн. Художній світ трилогії про Карлсона. Образ головної героїні книги «Пеппі Довгопанчоха».

Дитяча література у шкільних програмах та підручниках з літературного читання. Аналіз державного стандарту, новітніх програм для початкової школи (мовно-літературна освітня галузь), підручників (читанок). Презентація творчості письменників, що увійшли до кола вивчення в початковій ланці навчання.

Літературна освіта молодших школярів. Базові категорії. Змістові прояви художньої форми. Формальні проявники художнього змісту. Тема. Проблема. Ідея художнього твору. Фабула. Мотив. Сюжет. Композиція художнього твору. Мова художнього твору.

РОЗПОДІЛ ГОДИН

№	Змістовні модулі та їхня структура	денна форма навчання					заочна форма навчання				
		загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота	загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота
Перший модуль (перший семестр)											
1.1.	Вступ. Літературознавство як наука. Література як мистецтво слова	7	2			5	10				10
1.2.	Поняття «дитяча література» та джерела її формування. Специфіка дитячої літератури. Функції літератури для дітей та юнацтва	7	2			5	11	2			9
1.3.	Усна народна творчість у колі дитячого читання	7	2			5	11	2			9
1.4.	Казка як жанр усної народної творчості й художньої словесності	9	2	2		5	11	2			9
1.5.	Динаміка української літературної казки	9	2	2		5	11		2		9

1.6	Зародження й формування української дитячої літератури.	5				5	10				10
1.7	Українська література для дітей XIX століття	9	2	2		5	13		4		9
1.8	Література для дітей та юнацтва кінця XIX – початку XX століття	9		6		5	9				9
1.9	Структура й елементи внутрішньої форми художнього твору. Зовнішня форма художнього твору. Композиція художнього твору	5				6	10				10
1.10	Зарубіжна література для дітей	8				5	9				9
	РАЗОМ 1 СЕМЕСТР	75	12	12		51	105	6	6		93
Другий модуль (другий семестр)											
2.1	Література для дітей XX століття. Огляд	4	4				2	2			
2.1	Внесок письменників-шістдесятників у розвиток української літератури для і про дітей	4		2		2	4				4
2.2	Поезія XX століття у колі дитячого читання	2				2	2				2
2.3	Українська еміграційна література для дітей	4		4			2				2

2.4	Тема природи у літературі для дітей та юнацтва	4		2		2	3				3
2.5	Тема школи в українській літературі для дітей і про дітей.	4	2	2			2				2
2.6	Історичні твори в літературі для дітей та юнацтва. Жанрова специфіка історичної прози	5	2			3	2				2
2.7	Автобіографічна проза у колі дитячого читання	5		2		3	4				4
2.8	Специфіка пригодницької літератури.	4	2			2	2				2
2.9	Фантастичні твори в літературі для дітей та юнацтва.	5	2			3	3				3
2.10	Детектив у літературі для дітей та юнацтва	4	2			2	4				4
2.11	Українська література для дітей кінця ХХ – початку ХХІ ст. Загальні тенденції розвитку. Дитяча періодика	4	2			2	4				4
2.12	Новітня українська література для дітей	6	2	2		2	6	2			4
2.13	Дитяча література у шкільних програмах та підручниках з літературного читання	5		2		3	4		2		2

2.14	Літературна освіта молодших школярів. Базові категорії	5		2		3	4				4
2.15.	Зарубіжна література для дітей	10				10	12				12
	РАЗОМ 2 СЕМЕСТР	75	18	18		39	60	4	2		54
	<i>ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН</i>	150	30	30		90	165	10	8		147

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ПЛАНИДО НИХ

Практичне заняття № 1

Творчість Івана Франка для дітей

1. Місце й роль Івана Франка в становленні й розвитку української дитячої літератури.
2. Іван Франко – теоретик і критик дитячої літератури.
3. Казки письменника. Особливості збірки «Коли ще звіри говорили».
4. Оповідання І. Франка на шкільну тематику. Образи учнів та учителя («Грицева шкільна наука», «Олівець»).
5. Проблема «нестандартної» дитини в оповіданнях письменника («Малий Мирон»).

Тексти для прочитання: «Грицева шкільна наука», «Олівець», «Малий Мирон», 2-3 казки зі збірки «Коли ще звіри говорили» (на вибір).

Практичне заняття № 2

Твори Бориса Грінченка для дітей

1. Борис Грінченко – письменник і педагог, його місце в історії української літератури.
2. Проблеми школи в оповіданнях Бориса Грінченка («Украла», «Дзвоник»).
3. Оповідання на історичну тематику («Олеся»).
4. Твори про Луганський край, про життя Донбасу («Панько», «Батько та дочка»).

Тексти для прочитання: «Украла», «Дзвоник», «Олеся», «Панько», «Батько та дочка».

Практичне заняття № 3

*Внесок Володимира Винниченка
в розвиток дитячої літератури*

1. Місце Володимира Винниченка в історії української літератури.

2. «Намисто» В. Винниченка як літературний цикл. Образи дітей в оповіданнях «Ой випила, вихилила», «Віють вітри, віють буйні».

3. Проблематика, конфлікт, художні засоби створення образів оповідань «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник». Внутрішній світ героїв творів.

Тексти для прочитання: «Ой випила, вихилила», «Віють вітри, віють буйні», «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник».

*Практичне заняття № 4
Модернізм і література для дітей
кінця XIX – початку XX століття*

1. Модернізм в українському літературному процесі кінця XIX – початку XX століття. Основні тенденції, стильове розмаїття.

2. М. Коцюбинський, його твори в дитячому читанні.

3. Внесок Лесі Українки в розвиток української літератури для і про дітей. Поезії. Казки.

4. Творчість Олександра Олеся для дітей.

Тексти для прочитання: М. Коцюбинський «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник»; Леся Українка «Лелія», «Біда навчить», «Метелик», цикл поезій «В дитячому крузі»; Олександр Олесь цикл «Все навколо зелені».

*Практичне заняття № 5
Тема природи в літературі для дітей та юнацтва*

1. Особливості розкриття теми змін пір року у творах різних жанрів (поезія, оповідання, казка).
2. Природа й людина у творчості М. Йогансена.
3. Світ природи у творчості Миколи Вінграновського («Гусенятко», «Первінка», «Сіроманець»).
4. Співжиття людини і природи у творчості Є. Гуцала.
5. Поезія на природознавчу тематику у колі дитячого читання (Т. Шевченко, Леся Українка, Олександр Олесь, Ліна Костенко, Анатолій Костецький).

Тексти для прочитання: М. Йогансен «Як мураші наїлися цукру», «Собака Джан»; М. Вінграновський «Гусенятко», «Первінка», «Сіроманець»; Є. Гуцало «Лось», «Олень-Август».

Практичне заняття 6

Українська літературна казка ХХ століття

1. Літературна казка як жанр. Спільні й відмінні риси з народною. Функціонально-тематичні різновиди авторської казки.
2. Внесок Марка Вовчка у розбудову жанру авторської казки.
3. Анімалістична казка Оксани Іваненко (цикл «Лісові казки»).
4. Філософські казки Вал. Шевчука, Емми Андіївської. Дитячий і дорослий зміст творів.
5. Морально-дидактичний потенціал казок А. Дімарова, В. Симоненка.

Тексти для прочитання: Марко Вовчок «Кармелюк», «Дев'ять братів та десята сестриця Галя», «Ведмідь»; Оксана Іваненко 2-3 казки із циклу «Лісові казки»; Вал. Шевчук «Місто без квітів», «Чотири сестри»; Емма Андіївська «Казка про Яян», «Казка про говорющу рибу»; А. Дімаров «Для чого людині

серце», В. Симоненко «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки».

Практичне заняття № 7

Внесок письменників-шістдесятників у розвиток української літератури для і про дітей

1. Творчість В. Близнеця для дітей. Жанрово-стильова специфіка. Провідні мотиви.

2. Є. Гуцало. Тематика і проблематика творчості для і про дітей.

3. Гр. Тютюнник. Твори для і про дітей і підлітків. Оригінальність творчої манери. Гуманістична спрямованість, морально-етичні проблеми.

4. Ліна Костенко. Загальна характеристика творчості. Художня майстерність письменниці у збірці «Бузиновий цар».

5. Своєрідність моделювання казкового світу у творах І. Жиленко для дітей.

6. Василь Симоненко. Філософське підґрунтя поезій «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти – людина?». Літературна поетична казка В.Симоненка («Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», «Казка про дурила»). Сатиричний, алегоричний зміст.

Тексти для прочитання:

1. В. Близнець. «Звук павутинки», «Земля світлячків».

2. Є. Гуцало. «Олень Август», «Сайорра», «Чорнобильська дівчина Калина».

3. Гр. Тютюнник. «Степова казка», «Лісова сторожка», «Смерть кавалера», «Дивак», «Климко», «Вогник далеко в степу».

4. Ліна Костенко. Зб. «Бузиновий цар», «Кольорові миші».

5. Ірина Жиленко. «Новорічна історія про двері, яких нема, і про те, як іноді корисно помилятися номером», «Казки буфетного гнома», «Жар-птиця», «Підкова».

6. В. Симоненко. «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти – людина?». «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», «Казка про дурила».

Практичне заняття № 8
Автобіографічна проза в системі
літератури для юного читача

1. Жанрова специфіка автобіографічної прози.
2. Михайло Стельмах. Актуалізація автобіографічних мотивів у діалогії «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір». Особливості стилю письменника.
3. Григорій Тютюнник. Автобіографічні повісті «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу». Антимілітарна спрямованість творчості.
4. Анатолій Дімаров. Дитинство у творчих підходах письменника. «На коні і під конем» як зразок автобіографічної повісті.
5. В. Рутківський. Тема війни й миру в повісті на автобіографічній основі «Потерчата».

Тексти для прочитання: М. Стельмах «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір»; Гр. Тютюнник «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу»; А. Дімаров «На коні й під конем»; В. Рутківський «Потерчата».

Практичне заняття № 9
Творчість В. Нестайка для дітей

1. Життєвий і творчий шлях письменника, його внесок у розвиток української літератури для дітей. Розбудова жанрів казки, детективу, пригодницької повісті та ін.
2. Казки письменника (цикл «Країна Сонячних зайчиків», «Незвичайні пригоди в лісовій школі»).
3. Пригодницько-детективні повісті письменника.

4. Трилогія «Тореадори із Васюківки». Тема дружби. Гумористичні тенденції у зображенні головних героїв.

Тексти для прочитання: «В країні Сонячних Зайчиків», «Тореадори із Васюківки».

Практичне заняття № 10–11

Новітня література для дітей та юнацтва

1. Іван Андрусяк. Повість-казка «Стефа і її Чакалка». Пригодницькі повісті «Сорокопуди, або Як Ліза і Стефа втекли з дому», «Кабан дикий – хвіст великий», біографічні оповідання «Іван Андрусяк про Дмитра Туптала (св. Дмитрія Ростовського), Григорія Квітку-Основ'яненка, Тараса Шевченка, Ніла Хасевича і Олексу Довбуша» та ін.
2. Зірка Мензатюк. Органічне поєднання реальності й фантастики з грою, пригодами, міфологічними сюжетами, історичними фактами, народним фольклором у творах письменниці для дітей («Київські казки», «Таємниця козацької шаблі», «Чарівний Іванко» та ін.). Специфіка зображення історичної доби в повісті «Як я руйнувала імперію».
3. Творчість І. Січовика для дітей. Жанрове розмаїття. Пізнавально-розвивальні казки письменника («Комп'ютерна мишка», «Мова», «Як полічити горобчиків»).
4. В. Рутківський. Пригодницько-історичні твори письменника. Трилогія «Джури», повість «Сторожова застава». Особливості хронотопу.
5. Пригодницько-детективна проза. Леся Воронина. Вс. Нестайко, А. Кокотюха.
6. Пригодницько-фантастична проза для дітей. Синтез реальності й фантастики у повістях А. Дімарова «Друга планета», «Три грані часу», К. Ковальської «Канікули

прибульців із Салатти», оповіданні О. Бердника «Дивні Грицеві пригоди».

7. Зародження й розвиток жанру фентезі в Україні. Г. Пагутяк «Королівство», О. Ільченко «Загадкові світи старої обсерваторії», Л. Дереш «Дивні дні Гані Грак» та ін.
8. Сучасні письменники в новітніх програмах для початкової школи.

Тексти для прочитання: «Стефа і її Чакалка». «Сорокопуди, або Як Ліза і Стефа втекли з дому» (на вибір); З Мензатюк «Таємниця козацької шаблі», І Січовик («Комп'ютерна мишка», «Мова», «Як полічити горобчиків»); В. Рутківський «Сторожова застава»; Г. Пагутяк «Королівство».

Практичне заняття № 12–13

Українська діаспора – дітям

1. Катерина Перелісна. Поезії для дітей («Гриб», «Черевички», «Спека», «Вояка» та ін. Казки («Три правди» та ін.).
2. Роман Завадович. Твори для дітей на історичну тематику («Маруся Богуславка»). Внесок письменника в розвиток пригодницької літератури для дітей («Пригоди гнома Ромтомтомика», «Казка вигадка смішна про ведмедаласуна» та ін.).
3. Спиридон Черкасенко. Внесок письменника в розвиток анімалістичної літератури для дітей. Поезії. Оповідання («Соловейко», «Над річкою», «Зима й весна» та ін.).
4. Віра Вовк. Внесок письменниці в розвиток жанру літературної казки («Михайлик-кучерик», «Князівна Галочка і сирітка Анничка»).
5. Ольга Мак. Жанрова своєрідність творчості. Легенди й казки письменниці у дитячому читанні. Розвиток історичної тематики.

6. Іван Багряний. Поетичні казки для дітей («Телефон» та ін.). Оригінальність стилю письменника.
7. Леонід Полтава. Історична тематика творів для дітей («Абетка з історії України»). Алгоритичні образи поеми «Котячий хор». Поезії для найменших читачів.
8. Леся Храплива-Щур. Казки письменниці («Вітер з України», «Різдвяна казка»), поезії (зб. «На весь Божий рік»). Національна спрямованість творчості.

Тексти для прочитання: винесені в пункти плану по 1-2 (на вибір).

Практичне заняття № 14

Дитяча література у шкільних програмах та підручниках з літературного читання

1. Аналіз державного стандарту, новітніх програм для початкової школи (мовно-літературна освітня галузь), підручників (читанок). Презентація творчості письменників, що увійшли до кола вивчення в початковій ланці навчання.
2. Літературна освіта молодших школярів. Базові категорії. Змістові прояви художньої форми. Формальні проявники художнього змісту. Тема. Проблема. Ідея художнього твору. Фабула. Мотив. Сюжет. Композиція художнього твору. Мова художнього твору.

Практичне заняття № 15

Підручники «Літературне читання»

1. Особливості підручників «Літературне читання». Підручник – своєрідна модель навчання учнів літературного читання.

2. Основна ідея підручника, реалізація її у змісті. Структура підручника.
3. Огляд підручників з Літературного читання, за якими навчаються сучасні школярі.
4. Коло читання. Текстові і позатекстові компоненти підручника «Літературне читання». Рубрики і їх зміст.

ОРІЄНТОВНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

І СЕМЕСТР

1. Розгляньте короткі жанри фольклору. З'ясуйте відмінність між прислів'ям і приказкою (порівняйте 5 прислів'їв і 5 приказок. Знайдіть відмінні риси). Визначте сферу використання скоромовок. Який прийом лежить в основі творення загадки? (покажіть це на прикладі). Кого із українських дитячих письменників – авторів скоромовок, загадок, лічилок тощо – ви можете назвати?

2. Дайте визначення літературознавчих понять: *тема, фабула, сюжет, композиція, персонаж, характер, пейзаж, оповідач, розповідач*. Виконайте художній аналіз одного твору за схемою (на вибір): Грінченко Б. «Дзвоник», О.Пчілка «Сосонка», Л. Українка «Лілея», С. Васильченко «Свекор», М. Йогансен «Як мураші наїлися цукру», Н. Забіла «Ясоччин садок», Г. Тютюнник «Ласочка», М. Вінграновський «Гусенятко», В. Винниченко «Федько-халамидник», В. Нестайко «В країні сонячних зайчиків».

3. Дайте визначення оповідання. З'ясуйте відмінні риси коротких прозових жанрів (оповідання, нарис, новела). Покажіть це на прикладі творів художньої літератури для дітей.

4. Дайте визначення казки як фольклорного жанру. Назвіть основні тематичні групи казок, їх складові елементи та жанрові особливості. Які художні засоби властиві народним казкам? Відповідь ілюструйте прикладами з казок, що вивчаються у початковій школі

5. Визначте особливості літературної казки у порівнянні з народною. Покажіть це на прикладі творів Л. Українки «Біда навчить», «Метелик», «Лілея»; І. Франка «Старе добро забувається», «Фарбований лис»; М. Коцюбинського «Дві кізочки», «Про двох цапків»; Н. Забіли «Сорока-білобока»; О. Іваненко «Кисличка», «Чорноморденький» (на вибір) та кількох народних казок.

Схема філологічного аналізу художнього твору

А. Прозовий твір

1. Дата написання або першої публікації. Життєві обставини, що вплинули на написання твору.

Визначення складових сюжету: пролог, експозиція, зав'язка, перипетії, кульмінація, розв'язка, епілог.

1.1. Мотивація ключових сюжетних елементів.

1.2. У масштабному творі виділення домінуючих персонажів, їх роль у розвитку сюжетних ліній.

2. Композиція твору.

3. Функція окремих персонажів.

3.1. Образ героя (героїв).

3.2. Засоби створення типу героя.

4. Особливості оповіді (автор, оповідач, герой).

5. Особливості стилю.
6. Жанр твору.
7. Пояснення назви.
8. Зв'язок назви із складовими внутрішньої форми твору.

твору.

Б. Аналіз віршованого твору

1. Дата написання (першої публікації). Життєві обставини, що мали безпосереднє відношення до написання твору.
2. Виявлення сюжету твору або ліричного сюжету з усіма його складовими.
3. Композиція.
4. Віршова організація твору.
5. Жанр.
6. Образ ліричного героя.
7. Пояснення назви.

2 СЕМЕСТР

Виконання індивідуального завдання

Навчальний проєкт на тему

«ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ»

передбачає виконання таких завдань:

1. Огляд життя і творчості обраного письменника.
2. Художній аналіз його твору (на власний вибір).
3. Рецензія на твір (на вибір) обраного письменника.
4. Відгук на твір обраного письменника.
5. Підготовка буктрейлера або відеопрезентації однієї із книг для дітей та юнацтва обраного письменника.

Перелік письменників (вибрати одного)

1. Шарль Перро.

2. Жуль Верн.
3. Антуан Марі Роже де Сент-Екзюпері.
4. Якоб і Вільгельм Грім.
5. Ернест Теодор Амадей Гофман.
6. Льюїс Керролл.
7. Роберт Льюїс Стівенсон.
8. Редьярд Кіплінг.
9. Алан Мілн.
10. Джоан Кетлінг Ролінг.
11. Ганс Христіан Андерсен.
12. Сельма Оттілія Лувіса Лягерлеф.
13. Туве Янсон.
14. Астрід Ліндгрєн.
15. Карло Коллоді.
16. Януш Корчак.
17. Марк Твен.

Методичний коментар

Як правильно написати рецензію, відгук?

Рецензія – публікація, в якій обговорюється та оцінюється літературний чи науковий твір, театральна вистава, фільм, виставка. Рецензія оприлюднюється у пресі, на радіо чи телебаченні. Рецензія (нім. *rezension*, лат. *Recensio*, англ. *Review* — огляд, оцінка) — аналіз, розбір, деяка оцінка публікації, твору або продукту, жанр газетножурнальної публіцистики та літературної критики.

Головне *завдання* рецензії – це звернення до найновіших, сучасних явищ літератури, про яких практично ще ніхто не писав, з приводу яких ще не склалося певної думки. Рецензентові потрібно розглянути аналізований твір в контексті сучасного життя і сучасного літературного процесу: оцінити його як нове явище. Така злободенність (у кращому розумінні

цього слова) є неодмінною ознакою будь-якої рецензії. Характерними рисами рецензії є невеликий об'єм і стислість.

Орієнтовний план рецензії на літературний твір

1. Бібліографічний опис твору (автор, назва, видавництво, рік випуску), короткий (в одному-двох реченнях) переказ його змісту.

2. Безпосередній відгук на твір літератури (відгук-враження).

3. Критичний розбір або комплексний аналіз тексту:

- Сенс назви.
- Аналіз його форми і змісту.
- Особливості композиції.
- Майстерність автора у зображенні героїв.
- Індивідуальний стиль письменника.
- 4. Аргументована оцінка твору та особисті міркування автора рецензії:
- Основна думка рецензії.
- Актуальність тематики твору.

У рецензії не обов'язкова присутність всіх перерахованих вище компонентів, головне, щоб рецензія була цікавою і грамотною.

Деякі поради

Докладний переказ знижує цінність рецензії: по-перше, нецікаво буде читати сам твір, по-друге, одним з критеріїв слабкої рецензії справедливо вважається підміна аналізу та інтерпретації тексту його переказом. Важливо оцінити стиль, своєрідність творчої манери письменника, проаналізувати образи, художні прийоми, які він використовує у своєму творі, і обдумати, в чому полягає його індивідуальний, неповторний стиль, чим цей автор відрізняється від інших. Рецензент розбирає, ЯК «зроблений» текст.

Відгук – текст, у якому дається оцінка прочитаного, почутого, побаченого, висловлюється ставлення до нього. Відгук складається з двох частин: у першій частині висловлюється думка про те, сподобалось чи не сподобалось побачене, у другій – обґрунтовується висловлене.

Щоб належно оцінити певний твір, по-перше, треба мати чітке уявлення про специфіку його видів і жанрів, а по-друге, бути добре обізнаним з роботами автора над цим твором.

Форми відгуку: лист, стаття в періодику, запис вражень у читацький щоденник, розповідь та ін.

Орієнтовна схема відгуку на книжку.

1. Зміст книжки.
2. Актуальність тематики твору.
3. Творчий задум автора.
4. Критична оцінка твору:
 - а) особливості композиції книжки;
 - б) сила впливу слова письменниці;
 - в) майстерність автора у зображенні характерів героїв;
 - г) мистецтво художника, ілюстратора книжки.
5. Основна думка відгуку.

Під час складання відгуку на твір мистецтва використовуйте по можливості такі словосполучення: твір цікавий тим...; дуже вразило...; особливо запам'ятався епізод (момент, місце); увагу привертає...; автор вдало (переконливо, яскраво, захоплююче): на жаль, шкода, герой...; у творі піднімається проблема...; порушується питання...; стверджується думка...; основна думка розкривається... та ін.

Пам'ятка «Як працювати над відгуком про твір мистецтва»

1. Вдуматися в завдання висловлювання.
2. Визначити адресата і мету спілкування.
3. Дібрати форму відгуку (лист, повідомлення, записи вражень у щоденник, стаття до періодичного видання та ін.).

4. Визначити стиль і тип мовлення.
5. Обґрунтувати свою думку про твір мистецтва. Добирати переконливі аргументи.
6. Дбати про мовленнєве оформлення відгуку. Вживати лише ті мовні засоби, які характерні для обраного стилю і жанру мовлення.
7. Дотримуватися вимог до мовлення та культури спілкування.

ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ №1
ТЕСТИ

1. У межах наукової класифікації творів дитячої літератури розрізняють:

- 1) твори, прямо адресовані дітям;
- 2) твори, що створені для дорослих читачів, але знайшли відгук у дітей;
- 3) твори, створені самими дітьми.

1. Так. 2. Ні.

2. Процес поступового нагромадження творів дитячого фольклору на сторінках альманахів, журналів розпочався:

- 1) з кінця 18 ст.;
- 2) у I пол. 19 ст.;
- 3) наприкінці 19 ст.

3. Казка – це:

- 1) Невеличкий прозовий твір, сюжет якого заснований на певному (рідко кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа.
- 2) Невеличкий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, сконденсованою та яскраво вимальованою дією.
- 3) Епічний, повістувальний сюжетний художній твір усного походження, в основі якого – захоплююча розповідь про

вигадані події і явища, які сприймаються й переживаються як реальні.

4. У віршах, байках, притчах Г. Сковороди, призначених для дитячого читання, піднімаються проблеми:

- 1) патріотичного;
- 2) статевого;
- 3) морально-етичного;
- 4) інтернаціонального виховання.

5. Основоположником української дитячої прози є:

- 1) Г. Квітка-Основ'яненко;
- 2) Марко Вовчок;
- 3) Іван Франко;
- 4) Тарас Шевченко.

6. Акрівіри – поетичний твір, у якому початкові літери кожного віршового рядка, прочитані зверху вниз, розкодовують слово чи фразу.

1. Так. 2. Ні.

7. Автором загадок-акрівірів для дітей є:

- 1) Пантелеймон Куліш;
- 2) Степан Руданський;
- 3) Леонід Глібов.

8. Одним із перших теоретиків і критиків української дитячої літератури вважається:

- 1) Борис Грінченко;
- 2) Іван Франко;
- 3) Степан Руданський.

9. Тарас Шевченко був автором:

- 1) «Української азбуки»;
- 2) «Букваря Южноруського»;
- 3) «Граматики задля українського люду».

10. Який твір Марка Вовчка був відзначений Французькою академією наук і нагороджений премією:

- 1) «Кармелюк»;

2) «Маруся»;

3) «Невільничка».

11. Що покладено в основу загадок Л. Глібова?

1) фольклорні твори;

2) біблійні сюжети.

12. І. Франку належить теоретичне обґрунтування:

1) байки;

2) казки;

3) оповідання.

13. М. Коцюбинський вважається неперевершеним майстром:

1) портрету;

2) пейзажу.

14. Борис Грінченко за фахом був:

1) редактором;

2) учителем;

3) музикантом.

15. Важливим елементом творчої манери В. Винниченка є використання:

1) пейзажу;

2) антитези;

3) внутрішнього монологу героїв.

16. Байки Григорія Сковороди тематично поділяють на три групи: байки про «сродну» працю, байки про «згубність сластолюбця», байки, в яких висміяно людські вади:

1. Так.

2. Ні.

17. Головним об'єктом гумористичного зображення у співомовках С. Руданського є:

1) соціальні протиріччя тогочасної дійсності.

2) побут і риси характеру ліричного героя.

18. Дитячі поезії Олени Пчілки розраховані на:

1) дошкільнят;

2) дітей молодшого шкільного віку;

3) підлітків.

19. *Кінець 19-поч. 20 ст. – це час зародження в українській літературі:*

- 1) класицизму;
- 2) сентименталізму;
- 3) модернізму.

20. *Борис Грінченко був:*

- 1) педагогом;
- 2) видавцем;
- 3) адміністративним працівником.

21. *Олена Пчілка – мати:*

- 1) Марії Вілінської;
- 2) Лесі Українки;
- 3) Олександра Олеся;
- 4) Володимира Винниченка.

22. *Михайла Коцюбинського як автора дитячих творів цікавлять насамперед соціальні проблеми.*

1. Так.
2. Ні.

23. *У цикл «В дитячому крузі» Лесі України вміщено поезії для дітей:*

- 1) дошкільного віку;
- 2) молодшого шкільного віку;
- 3) середнього шкільного віку.

24. *З-поміж поданих ознак виберіть ті, що властиві народній казці:*

- 1) усна форма творення й поширення;
- 2) статичність характерів персонажів;
- 3) широке використання розгорнутих описів природи й побуту;
- 4) текст канонічний;
- 5) традиційність структури й композиційних елементів.

25. *Оберіть відповідність визначень:*

- 1) казка;
- 2) колискова пісня;
- 3) забавлянка;

а) жанр народної родинної лірики, специфічний зміст і форма якої функціонально зумовлені присиплянням дитини в колисці;

б) один із основних жанрів народної творчості, епічний, повістувальний, сюжетний твір усного походження. В основі казки – захоплююча розповідь про вигадані події і явища, що сприймаються як реальні;

в) коротка пісенька чи віршик гумористичного, жартівливого змісту ігрової спрямованості.

26. Назвіть авторів літературних казок:

- 1) «Дев'ять братів і десята сестриця Галя»;
- 2) «Фарбований лис»;
- 3) «Біда навчить».

27. До автобіографічної лірики Тараса Шевченка належать поезії:

- 1) «Садок вишневий коло хати»;
- 2) «Мені тринадцятий минало»;
- 3) «Якби ви знали, паничі»;
- 4) «Минають дні, минають ночі»;
- 5) «Сон» («На панщині пшеницю жала»).

28. Як називається українська читанка для дітей, створена П.Кулішем?

29. Степан Руданський був автором:

- 1) скоромовок;
- 2) співомовок;
- 3) ліричних пісень.

30. У другій половині 19ст. домінуючим літературним напрямом був:

- 1) романтизм;
- 2) реалізм;
- 3) модернізм.

31. Анімалізм – художнє зображення тварин, птахів, комах, рослин та ін. крізь призму людського світовідчуття, надання їм властивостей людського характеру.

1. Так. 2. Ні.

32. Визначте, із якого твору даний уривок: «...а вона така гарненька: очиці ясні, кучері довгі, сріблясті, а сама в білій прозорій шаті, на голівці малесенька золота коронка, ще й крильця має хороші та барвисті, як у метелика, так і міняється різними барвами, немов тая веселка»:

- 1) М.Коцюбинський «Харитя»;
- 2) Леся Українка «Лелія»;
- 3) Марко Вовчок «Дев'ять братів і десята сестриця Галя».

33. Визначення якого терміну зазначено нижче?

Жанр величальних календарно-обрядових пісень, які в дохристиянську епоху були пов'язані із зимовим святковим циклом, а з утвердженням християнства – з різдвямим.

34. Визначення якого терміну зазначено нижче ?

Подія чи система подій, покладена в основу епічних, драматичних, інколи ліричних творів, спосіб естетичного освоєння й осмислення, організації подій, рух характерів у художньому часі та просторі.

35. Визначення якого терміну зазначено нижче ?

Це народне, колективне, непрофесійне мистецтво слова, що твориться за особливими специфічними законами усної передачі від покоління до покоління.

36. Із якої казки Марка Вовчка взято цю цитату: «Жила удова коло бучного міста, бучні її будинки громоздилися, де сяли та виблискували церкви золотохрестні <...> а такого вбожества безпомішного, яке удова собі мала, то хоть би і в глухій глуші пошукати, – там, де людського житла ані садиби не знайти, людського образу не стріти й голосу не почути, а жити з птицею та звірюкою, з деревом та каменем, з горою та з рікою...»:

- 1) «Невільничка»;

- 2) «Кармелюк»;
- 3) «Дев'ять братів і десята сестриця Галя».

37. *Знайдіть серед віршів акровіри:*

- 1) Хитрі очі, дві косички.
У веснянках ніс та щічки.
Непосида невеличка
називається ...;
- 2) Плету хлівець на четверо овець,
а на п'яту – кізку;
- 3) Між людьми, як пташка, в'ється,
У людей і їсть, і п'є;
Ходить старець, просить, гнеться,
А у неї всюди є.

38. *Назвіть, з якого тексту Івана Франка подано уривок: «В класі повно вже було школярів. Деякі сиділи в лавках і бубоніли завдану лекцію, хвиля від хвилі боязко позираючи на двері, чи не йде професор. Інші, сміліші, ходили під класу, билися, тручалися поміж лавками, мазали різні дива крейдою на таблиці і стирали їх відтак швидко намоченою шматкою, котра служила замість губки. За олівцем ніхто не питав. Се мене дуже врадувало, і я швиденько, немов крадькома, шусьнув у другу лавку і сів на своє звичайне місце»:*

- 1) «Олівець»;
- 2) «Грицева шкільна наука»;
- 3) «Красне писання».

39. *Епітет – це:*

- 1) стилістична фігура в художній літературі та в ораторському мистецтві, що полягає в драматичному запереченні певної тези чи у вмотивованому контрастуванні смислових значень бінарних образів;
- 2) один з основних тропів поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного

предмета або явища і, потрапивши в нове семантичне поле, збагачувати це поле новим емоційним чи смисловим нюансом;

3) одна із стилістичних фігур поетичного мовлення, яка полягає в незвичному розташуванні слів у реченні з очевидним порушенням синтаксичної конструкції задля емоційно-смислового вираження певного вислову.

40. Скоромовка – це:

1) поетичний жанр, живлений джерелами дитячого фольклору, зумовлений потребами етнопедагогіки. В її основі – дотепна гра спеціально скомпонованих важковимовних слів, призначена для тренування артикуляційного апарату дитини;

2) драматичний твір, який ґрунтується на гострому, непримиренному конфлікті особистості, що прагне максимально втілити свої творчі потенції, з об'єктивною неможливістю їх реалізації;

3) це народне, колективне, непрофесійне мистецтво слова, що твориться за особливими специфічними законами усної передачі від покоління до покоління.

ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ №2

ТЕСТИ

1. У 20-х рр. ХХ ст. в радянській дитячій літературі був заборонений жанр:

- 1) казки;
- 2) новели;
- 3) шкільної повісті;
- 4) соціально-побутового роману.

2. Жанр шкільної повісті особливо поширення набув в українській дитячій літературі:

1) в II пол. 19 ст.;

2) в кінці 19-поч. 20 ст.;

3) у 30 рр. XX ст.

4) у 18 ст.

3. *Анімалізм – художнє зображення тварин, птахів, комах, рослин та ін. крізь призму людського світовідчування, надання їм властивостей людського характеру.*

1. Так.

2. Ні.

4. *У творах перших повоєнних десятиліть провідною стала тема:*

1) морально-етичного виховання;

2) захисту Батьківщини, участі дітей у війні.

5. *Головну героїню оповідання «Сад» О. Донченка звали:*

1) Оксана;

2) Софія;

3) Марія.

6. *Повість С. Васильченка «У бур'янах» розкриває феномен:*

1) Івана Франка;

2) Тараса Шевченка;

3) Михайла Коцюбинського.

7. *У перші повоєнні роки у творчості Юрія Збанацького центральною була тема:*

1) школи;

2) участі дітей у війні;

3) природи;

4) морально-етична.

8. *Повісті Григора Тютюнника «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу» побудовані на:*

1) автобіографічному матеріалі;

2) фактах із життя односельців письменника.

9. *Першим лауреатом літературної премії імені Лесі Українки був:*

1) Валентин Бичко;

- 2) Віктор Близнець;
- 3) Наталя Забіла;
- 4) Всеволод Нестайко.

10. Ліна Костенко видала для дітей збірку:

- 1) «Вітрила»;
- 2) «Над берегами вічної ріки»;
- 3) «Бузиновий цар»;
- 4) «Сад нетанучих скульптур».

11. Автором низки казок про Барвінка, а також головним редактором журналу “Барвінок” з 1951 по 1975 роки був:

- 1) В.Бичко;
- 2) Б.Чалий;
- 3) Н.Забіла;
- 4) В.Нестайко.

12. Герої казки В. Симоненка «Подорож у країну Навпаки», як і герої народних казок, є канонічними:

1. Так. 2. Ні.

13. Цей твір В. Нестайка внесений до особливого почесного списку ім. Г.К. Андерсена:

- 1) «В країні сонячних зайчиків»;
- 2) «Тореадори з Васюківки».

14. Головний герой повісті В. Близнеця «Звук павутинки» наділений автобіографічними рисами:

1. Так. 2. Ні.

15. Перу О. Іваненко належать твори про життя:

- 1) Тараса Шевченка;
- 2) Пантелеймона Куліша;
- 3) Марка Вовчка;
- 4) Степана Васильченка.

16. Визначте жанр твору С. Васильченка «Доц»:

- 1) оповідання;
- 2) новела;
- 3) повість.

17. А. Кащенко – автор історичних повістей та оповідань:

1. Так. 2. Ні.

18. Назвіть твори, що належать перу П. Воронька:

- 1) «Циганка»;
- 2) «Цап-забіяка»;
- 3) «Казка про Чугайстра»;
- 4) «Лебеді материнства».

19. Повісті Гр. Тютюнника «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу» – трилогія:

1. Так. 2. Ні.

20. Допишіть прізвища українських письменників, хто працював у жанрі:

- 1) повісті-казки;
- 2) казки-притчі;
- 3) казки-легенди;
- 4) казки-байки.

21. Укажіть жанрові ознаки пригодницької літератури.

22. Запишіть різновиди детективу.

23. Визначення якого терміну зазначено нижче?

Жанр величальних календарно-обрядових пісень, які в дохристиянську епоху були пов'язані із зимовим святковим циклом, а з утвердженням християнства – з різдвяним.

24. Визначення якого терміну зазначено нижче ?

Подія чи система подій, покладена в основу епічних, драматичних, інколи ліричних творів, спосіб естетичного освоєння й осмислення, організації подій, рух характерів у художньому часі та просторі.

25. Визначення якого терміну зазначено нижче ?

Це народне, колективне, непрофесійне мистецтво слова, що твориться за особливими специфічними законами усної передачі від покоління до покоління.

26. Назвіть письменників-авторів літературних казок:

- 1) Іван Котляревський;

- 2) Тарас Шевченко;
- 3) Марко Вовчок;
- 4) Оксана Іваненко;
- 5) Олександр Олесь;
- 6) Ліна Костенко.

27. Позначте письменників, хто розробляє релігійну тематику в українській літературі для дітей:

- 1) Зірка Мензатюк;
- 2) Іван Багмут;
- 3) Юрій Збанацький;
- 4) Ігор Калинець;
- 5) Роман Завадович;
- 6) Ліна Костенко.

28. Назвіть твори І. Жиленко:

- 1) «Підкова»;
- 2) «Пряля»;
- 3) «Новорічна історія про двері, яких нема і про те, як іноді корисно помилятися номером»;
- 4) «Королівство».

29. Визначте жанр твору В.Близнеця «Звук павутинки».

30. Назвіть героїв повісті-казки Ірини Жиленко «Новорічна історія про двері, яких нема і про те, як іноді корисно помилятися номером»:

- 1) Оленка;
- 2) Орися;
- 3) Тимчик;
- 4) Діодор Аристархович;
- 5) Ведмежатко;
- 6) Слоненятко, що любило танцювати.

31. Позначте казки-байки:

- 1) «Жабенятко» Юрія Ярмиша;
- 2) «Слоненятко, що любило танцювати» Юрія Ярмиша;
- 3) «Арніка» Зірки Мензатюк;

4) «Пузир та Іжак» Дмитра Чередниченка.

32. Назвіть частини казки-новели Григора Гютюнника «Степова казка».

33. Назвіть казки-притчі:

1) Г. К. Андерсен «Тінь»;

2) Емма Андіївська «Говорюща риба»;

3) Зірка Мензатюк «Прощання з вербою»;

4) Юрій Ярмиш «Лебедина казка».

34. Авторами анімалістичної прози в дитячій літературі є:

1) М. Вінграновський;

2) Іван Франко;

3) Майк Йогансен;

4) Борис Грінченко.

35. Хто провалився в метро, яке рили хлопці (Вс. Нестайко «Тореадори з Васюківки»):

1) корова Контрибуція;

2) льоха Манюня;

3) дід Варава.

36. Основною категорією поетики пригодницької літератури є сюжет твору.

1. Істина.

2. Хибність.

37. Розвиток пригодницької прози для дітей та юнацтва в Україні тісно пов'язаний з іменами:

1) В. Винниченка;

2) М. Трублаїні;

3) Ю. Смолича;

4) В. Близнеця.

38. До пригодницької літератури для дітей відносять детектив, фантастику, фентезі, твори на шкільну тематику.

1. Так.

2. Ні.

39. Теоретичні проблеми фантастичної літератури знайшли відображення у дослідженнях:

- 1) М. Ільницького;
- 2) М. Жулинського;
- 3) Н.Кирюшко;
- 4) О.Ковтун;
- 5) Ц.Годорова.

40. Позначте пригодницько-фантастичні твори:

- 1) «Прибулець з країни Нямликів» Лесі Ворониної;
- 2) «Мінімакс – кишеньковий дракон, або День без батьків» А. Костецького;
- 3) «Гореадори з Васюківки» Вс. Нестайка;
- 4) «Шпага Савка Беркути» Ніни Бічуї.

41. До якого різновиду детективу належить твір Андрія Кокотюхи «Полювання на золотий кубок»?

- 1) історичний детектив;
- 2) психологічний детектив;
- 3) казковий детектив.

42. Співвіднесіть твори і їх персонажі:

1. А. Кокотюха «Полювання на золотий кубок»;
 - 2) Вс. Нестайко «Таємничий голос за спиною»;
 - 3) Леся Воронина «Суперагент ООО»;
 - 4) Зірка Мензатюк «Таємниця Козацької шаблі».
- а) Наталочка;
 - б) Гриць Мамай;
 - в) Максим Білан;
 - г) Вітасик Граціанський.

43. З якого твору Гр.Тютюнника наведено цитату: «Ніхто вже не пам'ятає, відколи стоїть посеред степу отой Курінь — хатка не хатка, бо ні стін, ні вікон, ані димаря; одначе й стіжок не стіжок, бо двері є. А за дверима — холодний морок, грибами-поганками пахне та давніми дощами. Є ще у Куреня дві великі

діри по боках. Одна зяє на північ, звідки взимку вітри холодні, друга на південь, звідки вітри теплі» :

- 1) «Лісова казка»;
- 2) «Степова казка»;
- 3) «Лісова сторожка».

44. *Найважливішою ознакою, що дає підстави для маркування твору як фантастичного, є його тема, концентрація письменницької уваги на певному історичному періоді й праминулих подіях.*

1. Істина.
2. Хибність.

45. *Назвіть історико-біографічні твори Оксани Іваненко.*

46. *Становлення й розвиток історичної прози в українській літературі для дітей та юнацтва пов'язаний з ім'ям:*

- 1) Гр. Тютюнника;
- 2) І. Франка;
- 3) Марка Вовчка.

47. *Яким видавництвом започатковано серію «Життя видатних дітей»?*

48. *Кому належить авторство історичних романів «Посол Урус-шайтана», «Фірман султана», «Чорний вершник», «Шовковий шнурок», «Князь Кий», «Черлені щити»?*

49. *Позначте твори В. Рутківського на історичну тематику:*

- 1) «Ганнуся»;
- 2) «Потерчата»;
- 3) «Сторожова застава»;
- 4) «Гості на мітлі».

50. *Із якого твору наведена цитата?*

«Чортів яр перерізував Воронівку майже навпіл. Починався він неподалік від головної вулиці, а закінчувався аж біля греблі на Байлемовому ставку. За ставком на стрімкому, зарослому дерезою, пагорбі виднілося старезне Городище. За ним розкинулися безмежні присульські плавні».

51. У творах на історичну тематику з подіями княжих часів використання міфологічних образів зумовлене потребою достовірності зображення.

1. Істина.
2. Хибність.

52. Повість Зірки Мензатюк «Як я руйнувала імперію» розповідає читачам про:

- 1) події Другої світової війни;
- 2) останні роки існування СРСР;
- 3) сучасність.

53. У творах художньої літератури **гендер** виявляє себе на рівні автора тексту, який виступає носієм поглядів суспільства на очікувану поведінку чоловіка й жінки, персонажної сфери, що постає як втілення письменницької концепції, ідеї, й уявного читача твору, який покликаний заглибитись у духовний світ автора й відреагувати на його творчий задум.

1. Істина.
2. Хибність.

54. Яке видавництво друкує твори під грифом «Обережно, дівчатка»?

55. Автором «дівчачих» повістей є:

- 1) Олесь Гончар;
- 2) Іван Андрусяк;
- 3) Віктор Близнець.

56. Яка тематика творів користується надзвичайною популярністю в середовищі чоловіків і хлопчиків?

57. Визначте маскулінні риси, що обіграні у пригодницьких творах для дітей та юнацтва.

58. Позначте авторів творів для дітей та юнацтва на шкільну тему:

- 1) Ніна Бічуя;
- 2) Ліна Костенко;

- 3) Юрій Збанацький;
- 4) Олесь Бердник;
- 5) Олександр Копиленко.

59. Позначте автобіографічні твори:

- 1). «На коні й під конем» А. Дімарова;
- 2) «Земля світлячків» В. Близнеця;
- 3) «Вогник далеко в степу» Гр. Тютюнника;
- 4) «Тронка» О. Гончара;
- 5) «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха.

60. Співвіднесіть назву твору з його автором:

- 1) «Золотий стіл»;
 - 2) «Казка про Яян»;
 - 3) «Земля світлячків»;
 - 4) «Вогник далеко в степу».
- а) Емма Андіївська;
 - б) Валерій Шевчук;
 - в) Григій Тютюнник;
 - г) Віктор Близнець.

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ДЛЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ

1. Дитячий фольклор (коляскові пісні, забавлянки та примовлянки, веснянки, колядки та щедрівки, прислів'я, приказки, загадки, казки, казочки, легенди, перекази, притчі, міфи) – по 3–4 на вибір студента.
2. Г. Сковорода. «Жайворонки», «Чиж і Щиглик», «Два коштовні камінці – діамант і смарагд».
3. Т. Шевченко. Зб. «Малий Кобзар».
4. П. Куліш. «Орися».
5. Є. Гребінка. «Школяр Денис», «Лебідь і Гуси», «Ячмінь».

6. М. Вовчок. «Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Невільничка», «Кармелюк», «Маруся».
7. Л. Глібов. «Вовк і Кіт», «Чиж та Голуб», «Коник-стрибунець», «Веснянка», «Зимня пісенька», «Квіткове весілля».
8. І. Франко. Збірка «Коли ще звіри говорили», «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука», «Олівець», «Фарбований лис».
9. Олена Пчілка. Поезії (на вибір). «Дрібненькі грушки», «Котова наука», «Куликове болото», «Хлопчик та ведмідь», «Сосонка».
10. М. Коцюбинський. «Дві кізочки», «Десять робітників», «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник», «Завидющий брат».
11. Леся Українка. «Біда навчить», «Метелик», «Лелія», цикл «В дитячому крузі».
12. Б. Грінченко. «Украла», «Дзвоник», «Панько», «Катерина», «Батько та дочка», «Екзамен», «Ксеня», «Олеся».
13. О. Олесь. Збірка «Все навколо зеленіє».
14. В. Винниченко. «Федько-халамидник», «Кумедія з Костем», «Віють вітри, віють буйні», «Ой випила вихилила», «Бабусин подарунок».
15. С. Васильченко. «Свекор», «Басурмен», «Приблуда», «Циганка».
16. Майк Йогансен. «Кіт Чудило», «Собака Джан», «Як мураші наїлися цукру».
17. А. Кашенко. «Сіркова могила», «Щирі малороси».
18. П. Тичина. «Гаї шумлять», «Хор лісових дзвіночків», «А я у гай ходила».
19. М. Рильський. «Білі мухи», «Новорічна ялинка», «Мова».
20. О. Донченко. «Лісничиха», «Сад», «Вчителька», «Боягуз».
21. М. Підгірянка. «Мати», «Що я люблю», «Школа», «Прийшла осінь», «Голосні звуки».

22. Н. Забіла «Плескунчик», «Рукавичка», збірка «Під зеленим дубом».
23. О. Іваненко. «Кисличка», «Чорноморденький».
24. Ю. Збанацький. «Дике козеня», «Лелеки».
25. І. Багмут. «Шматок пирога», «Гарячі джерела», «Злидні».
26. В. Симоненко. «Лебеді материнства», «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки».
27. М. Стельмах. Поезії. «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір».
28. Д. Павличко. «Де найкраще місце на землі?».
29. Л. Костенко. Збірка «Бузиновий цар».
30. П. Воронько «Цап-забіяка», «Казка про горобця-лобурця», «Казка про сніжинку-краплинку»
31. М. Вінграновський. Поезії на вибір. «Сіроманець», «Гусенятко», «Первінка».
32. Г. Тютюнник. «Климко», «Вогник далеко в степу», «Дивак», «Обнова», «Степова казка», «Лісова казка», «Бушля», «Лісова сторожка».
33. І. Жиленко. «Жар-птиця», «Підкова», «Гном у буфеті», «Новорічна історія про двері, яких нема і про те, як іноді корисно помилятися номером».
34. М. Познанська. «Про чудо-ліс, що на полі зріс», «Любій малечі про цікаві речі», «Чим пахне коровай», «Про золоті руки», «Що я знаю про метро», «Асканія-Нова», «Про білий халат і наших малят»
35. В. Близнець. «Звук павутинки», «Земля світлячків».
36. Є. Гуцало. Поезії на вибір. «Діти війни», «Зозуля», «Лось», «Чорнобильська дівчина Калина».
37. А. Дімаров «Для чого людині серце», «На коні й під конем».
38. Д. Білоус. Із збірок «Диво калинове», «Чари барвінкові» поезії на вибір.
39. В. Сухомлинський. Оповідання та казки (на вибір).
40. В. Нестайко. «Тореадори з Васюківки», «Незвичайні пригоди в лісовій школі», «В країні Сонячних зайчиків».

41. А. Костецький. «Все починається з мами», «Бабусі», «Не хочу», «Чемний герой», «Починається весна».
42. Д. Чередниченко. Поезії на вибір.
43. І. Багрянний. «Казки», «Телефон».
44. К. Перелісна. «Молитва», «Уклонюся!», «Вояка», «Брехлива киця», «Лічилка».
45. Л. Полтава. «Три матусі», «Лісова книга», «Абетка з історії України».
46. В. Чухліб. «Колискова для ведмедів», «Куди летить рибалочка», «Олень на тому березі».
47. О. Підсуха. «Наталочка лічить до десяти», «Хвалилися гриби», «Кому кують зозулі».
48. Вал. Шевчук «Місто без квітів», «Чотири сестри».
49. Е. Андіївська. «Казка про Яян», «Казка про говорющу рибу».
50. Я. Стельмах. «Вікентій прерозумний», «Найкращий намет», «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».
51. І. Андрусяк. «Стефа і її Чакалка». «Сорокопуди, або Як Ліза і Стефа втекли з дому».
52. З. Мензатюк. «Київські казки», «Таємниця козацької шаблі».
53. Ю. Ярмиш. «Живі малюнки», «Далекий друг», «Капітанова люлька», «Слонятко, що любило танцювати», «Два майстри» «Як соловейко вскочив в біду».
54. В. Рутківський «Сторожова застава».
55. Г. Пагуляк «Королівство».
56. Галина Малик «Подорож Алі до країни Сяк-таків», «Незвичайна книжка», «Злочинці з паралельного світу».
57. Леся Вороніна («Прибулець з країни Нямликів»).
58. Галина Пагуляк «Королівство».
59. Оксана Луцєвська («Інший дім», «Найкращі друзі», «Друзі за листуванням»).
60. Марина Павленко «Півтора бажання. Казки з Ялосоветиної скрині».

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ

1. Шарль Перро. «Кіт в чоботях», «Червона шапочка», «Синя борода», «Попелюшка», «Хлопчик-Мізинчик», «Красуня із зачарованого лісу», «Спляча красуня».
2. Жуль Верн. «П'ятнадцятирічний капітан», «Діти капітана Гранта».
3. Антуан Марі Роже де Сент-Екзюпері. «Маленький принц».
4. Якоб і Вільгельм Грім. «Пані Метелеця», «Білосніжка і семеро гномів», «Хоробрий кравчик», «Веретено», «Гензель і Гретель», «Бременські музиканти» та інші.
5. Ернест Теодор Амадей Гофман. «Лускунчик, або Мишачий король».
6. Льюїс Керролл. «Аліса в Країні Чудес», «Аліса в Задзеркаллі».
7. Роберт Льюїс Стівенсон. «Острів скарбів», «Дитячий квітник віршів».
8. Редьярд Кіплінг. «Книга джунглів», «Про кішку, що гуляла, як сама собі знала», «Казочка про Слононя», «Верблюдячий горб», «Як було написано першого листа».
9. Алан Мілн. «Вінні Пух і всі, всі, всі».
10. Джоан Кетлінг Ролінг. «Гаррі Поттер і філософський камінь», «Гаррі Поттер і таємна кімната», «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану», «Гаррі Поттер і келих вогню», «Гаррі Поттер і орден Фенікса», «Гаррі Поттер і напівкровний принц», «Гаррі Поттер і смертельні реліквії».
11. Ганс Христіан Андерсен. «Снігова королева», «Вогниво», «Дикі лебеді», «Русалонька», «Дюймовочка», «Оле Лукойє», «Квіти маленької Іди», «Свинопас», «Нове плаття короля», «Соловей», «Ялинка».
12. Сельма Оттілія Лувіса Лягерлеф. «Чудесна мандрівка Нільса Хольгерсона з дикими гусьми по Швеції».
13. Туве Янсон. «Малюк-троль і велика повінь», «Тато і море», «Небезпечне літо».

14. Астрід Ліндгрєн. «Малюк і Карлсон, який живе на даху», «Пєппі Довгопанчоха».
15. Карло Коллоді. «Пригоди Піноккіо».
16. Януш Корчак. «Коли я знову стану маленьким», «Мацюсєві пригоди».
17. Марк Твен. «Пригоди Тома Сойєра». «Пригоди Гєкльберрі Фінна».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА

1. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва. Вид. 3-тє, доповнене : підручник. Київ : ВЦ Академія, 2025. 456 с.
2. Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2020. 62 с.
3. Кизилова В. Ефективне читання : навч. посіб. для студ. закл. вищої освіти / В. В. Кизилова ; Держ. закл. «Луган. нац. у-т імені Тараса Шевченка», 2022. 120 с.
4. Кизилова В. Динаміка української літературної прозової казки : монографія. Київ : Талком, 2020. 211 с.
<https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6164>
5. Кизилова В. Ефективне читання: навчальний посібник. Старобільськ : Держ. закл. «Луган. нац. у-т імені Тараса Шевченка», 2022. 120 с.
<https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10623>
6. Кизилова В. Феномен української казки : навч. посіб. для студ. закл. вищої освіти. Полтава : Держ. закл. «Луган. нац. у-т імені Тараса Шевченка», 2024. 215 с.
<https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10622>

7. Inter-Agency Standing Committee (IASC). *My Hero Is You: How Kids Can Fight COVID-19!* – New York: IASC / United Nations, 2020. 23 p.
8. Nagy, M. (ред.). *A Fairytale for Everyone.* – Budapest: Labrizz Lesbian Association, 2020. 124 p.
9. Morgenstern, J. T.; Darragh, J. J. (eds.). *Global Children’s Literature in the College Classroom.* – Lanham, MD: Lexington Books, 2023. 286 p.
10. Yeo, L. S.; Mulcahy, K. B. (eds.). *Children’s Literature Aligned with SDGs to Promote Global Competencies.* – Cham: Springer Nature, 2024 (eBook) / 2025 (Print). 312 p.
11. Sharon, T. *The Children’s Literature Selection Handbook, K–8.* – Santa Barbara, CA: Bloomsbury Publishing, 2025. 198 p.

ДОДАТКОВА

12. Богданець-Білоskalенко, Н. Дитяча література як важливий складник у вихованні
13. толерантності дітей дошкільного віку. *Acta Pedagogica Volynienses.* 2023. № 1, С. 10–17, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.2>
14. Варданян М. «Свій – Чужий в українській діаспорній літературі для дітей та юнацтва: національна концептосфера, імагологічні моделі». *Кривий Ріг : Діонат, 2018. 406 с.*
15. Галич О. *Теорія літератури : підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / Віталій Назарець, Євген Васильєв ; за наук. ред. О. Галича. Вид. 4-е, стер. Київ : Либідь, 2008. 488 с.*
16. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики. *Література. Діти. Час.* Т., 2011. Вип. 2. С. 25–35.
17. Дев’ятко Н. Можливості впливу сучасних жанрів: фантастика, фентезі, казка. *Укр. Фантаст. Оглядач (УФО).* 2009. № 1 (7). С. 59–66.

18. Дивосвіт „Веселки“ : антол. л-ри для дітей та юнацтва : у 3 т. / упор. та бібліогр. довідки Чайковського Б. Й. та ін. Київ : Веселка, 2004. Т. 1. 2004. 632 с.
19. Дивосвіт „Веселки“ : антол. л-ри для дітей та юнацтва : у 3 т. / упор. та бібліогр. довідки Чайковського Б. Й. та ін. Київ : Веселка, 2004. Т. 2. 2005. 704 с.
20. Дивосвіт „Веселки“ : антол. л-ри для дітей та юнацтва : у 3 т. / упор. та бібліогр. довідки Чайковського Б. Й. та ін. Київ : Веселка, 2004. Т. 3. 2005. 704 с.
21. Довженок Г. В. Український дитячий фольклор : (віршовані жанри). Київ : Наук. думка, 1981. 172 с.
22. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна казка. Київ : Вища шк. Вид-во при КДУ, 1987. 126 с.
23. Качак Т., Круль Л. Зарубіжна література для дітей. Київ : Академвидав, 2014. 416 с.
24. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. : монографія. Київ : Академвидав, 2018. 319 с.
25. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти : збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. 132 с.
26. Кизилова В., Пушко В. Дитяча українська література : підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., перероб. і доп. Луганськ : СПД Резніков В. С., 2008. 296 с.
27. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття : монографія. Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. 400 с.
28. Кизилова В. В. Українська література для дітей та юнацтва : новітній дискурс : навч.- метод. посібник. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2015. 236 с.
29. Кизилова В. [Література для дітей і літературний розвиток молодших школярів: теоретичний зріз проблеми.](#) *Вісник*

ЛНУ імені Тараса Шевченка : педагогічні науки. 2017. №4 (309). С. 44 – 53.

30. Кизилова В. Література для дітей та юнацтва як цифровий текст у сучасному освітньо-інформаційному середовищі. *Освіта та педагогічна наука.* 2023. № 2. (183). С. 25–34. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-2\(183\)-25-34](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-2(183)-25-34).
31. Концепція літературної освіти: URL: <http://www.vechirnya-shkola5.edu.kh.ua/organeezaceejno> metodichna_deeyaljneestj/metodichni_obyednannya_shkoli/et odichne_obdnannya_vchitelv_ukr_movi_ta_lter_stor_ta_prav oznavstva/pro_zatverdzhennya_koncepcii_literaturnoi_osviti/ (дата звернення: 05.04.24).
32. Костюченко В. Літературними стежками : нарис історії укр. л-ри для дітей ХХ століття. Київ : „К.І.С.“, 2009. 344 с.
33. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / [ред. А. Волков, О. Бойченко та ін.] ; Буковин. Центр гуманіт. досліджень. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 634 с.
34. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ : Вид. центр „Академія“, 2007. (Серія „Енциклопедія ерудита“). Т. 1 : А (аба) – Л (лямент) / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – [Б. м.] : [Б. в.], 2007. 608 с.
35. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ : Вид. центр „Академія“, 2007. (Серія „Енциклопедія ерудита“). Т. 2 : М (Маадай-Кара) – Я (я-форма) / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – [Б. м.] : [Б. в.], 2007. 624 с.
36. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів : сучасні тенденції розвитку. Початкова школа. 2017. № 8. С. 16–20.
37. Моклиця М. Основи літературознавства : посіб. для студ. Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. 192 с.
38. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об’єктів наукового дискурсу. *Слово і час.* 2004. № 12. С. 20–27.

39. Рідне слово. Укр. дитяча література : хрестоматія : навч. посіб. Для студ. Вищ. Закл. Освіти I-II рівнів акредитації : у 2 кн. / упоряд. З.Д. Варавкіна, А. І. Мовчун, М. Ф. Черній. Київ : Либідь, 1999. Т. 1. 1999. 400 с.
40. Рідне слово. Укр. дитяча література : хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти I-II рівнів акредитації : у 2 кн. / упоряд. З. Д. Варавкіна, А. І. Мовчун, М. Ф. Черній. Київ : Либідь, 1999. Т. 2 1999.552 с.
41. Резніченко Н. А. Українська проза для дітей 60–80-х років ХХ століття (жанрово-стильові модифікації) : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 „Українська література“ / Резніченко Наталія Анатоліївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2009. 20 с.
42. Скалицькі М. Феномен детективу : (до питання про своєрідність детективної оповіді. *Кур'єр Кривбасу*. 2010. С. 396–420.
43. Славова М. Попелюшка літератури : теоретичні аспекти л-ри для дітей. Київ : ППЦ „Київський університет“, 2002. 81 с.
44. Ткаченко А. Мистецтво слова : вступ до літературознавства : підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : ВПЦ „Київський університет“, 2003. 448 с.
45. Типові освітні програми (1 – 2 клас). Міністерство освіти науки України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pragramy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> (дата звернення : 04. 09. 21).
46. Типова освітня програма (3 – 4 клас). Савченко О. Я. Міністерство освіти й науки України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pragramy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf> (дата звернення : 04. 09. 21).

47. Типова освітня програма (3 – 4 клас). Шиян Р. Б. Міністерство освіти й науки України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pr ogramy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf> (дата звернення : 04. 09. 21).
48. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3–4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач, автор передмови Стус Т. В. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с. URL : <https://www.slideshare.net/> (дата звернення 20.08.2025).
49. Українська література для дітей : хрестоматія / упорядкув. О. О. Гарачковської. Київ : ВЦ „Академія“, 2011. 800 с.
50. PISA-2022: основні результати та висновки. Що знають і вміють української 15-річні підлітки / кол. авт. : Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакуленко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горох та ін. ; за ред. В. Терещенка та І. Клименко ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2023. 24 с.
51. Blyznyuk T., Kachak T. Benefits of interactive learning for students' critical thinking skills improvement. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.2024. Vol. 11, №. 1. С. 94–102.
52. Kachak T., Kachak K. Mind maps as a tool for visualization and structuring of linguistic and literary material in the process of teaching students. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2022. Vol. 9, №. 1. С. 92–100.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва : веб-сайт. URL: <http://urccyl.com.ua/ua/>
2. Краща література юним читачам : веб-сайт. URL : <http://www.chl.kiev.ua/key>.

3. БараБука : простір української дитячої книги : веб-сайт.
URL : <https://www.barabooka.com.ua>.
4. Школа читання. Проект «Живі письменники». URL :
<https://www.youtube.com/watch?v=Ett5zhFOh2U>.
5. Живі письменники. веб-сайт. URL :
<https://www.facebook.com/ZhyviPysmennyky/>.

ЗМІСТ	
ПЕРЕДМОВА.....	3
ПРОГРАМА ОСВІТНЬГО КОМПОНЕНТА «ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА З ОСНОВАМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ».....	5
ЗМІСТ КУРСУ.....	10
РОЗПОДІЛ ГОДИН.....	18
ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ПЛАНИДО НИХ	22
ОРІЄНТОВНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	30
ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....	36
СПИСОК ХУДОЖНИХ ТВОРІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ.....	52
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	57

Навчально-методичне видання

**Кизилова
Віталіна Володимирівна**

**Методичні рекомендації до організації самостійної
роботи над освітнім компонентом «Дитяча література з
основами літературної освіти»**

За редакцією автора

Ум. друк. арк. 3,75

Видавець
Видавництво державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.